

KDYŽ BETON TVOŘÍ DOMOV

Stempel Tesař architekti

Beton se stává plnohodnotným architektonickým prostředkem i v rodinných domech. Ateliér Stempel Tesař architekti ukazuje na třech realizacích – v Troji, Černošicích a u Berounky – jak může tento materiál formovat charakter stavby, nabídnout technická i estetická řešení a zároveň přispět k příjemnému a udržitelnému bydlení. Vila Sidonius je mezi stavbami nominovanými na Českou cenu za architekturu.

Na úpatí kopce, v rostlé zástavbě, ohraničená tramvajovou tratí. Dlouhá léta nezastavěná malá proluka v pražské Troji, kterou se podařilo zacelit funkčním domem, na přání investora kompletně odlitým z betonu.

Beton už dávno není jen „stavební nutností“. Dnes je to svébytný architektonický prostředek, který má schopnost definovat charakter stavby. Zatímco ještě před několika lety byl spojován především s masivními konstrukcemi dopravní infrastruktury či panelovými sídlišti, nyní stále častěji proniká i do světa individuálního bydlení. Betonové domy dokazují, že tento materiál může být nejen pevný a odolný, ale i esteticky působivý a bydlení v něm překvapivě útulné.

Tři vily / rodinné domy z dílny architektonického ateliéru Stempel Tesař architekti mají jedno společné. Beton. U každé z nich je použit jiným způsobem a pokaždé se významným způsobem podílí na jejich architektonickém výrazu. Betonová vila v pražské Troji ukazuje, jak lze materiál využít k vytvoření chráněné a klidné oázy uprostřed města. Vila Sidonius zase posouvá hranice stavebního experimentu – odvážná mostní konstrukce nad svahem je zároveň inženýrským dílem i obytným prostorem. Přizemní rodinný dům v Černošicích pak dokládá, že beton může být řešením i v náročných podmínkách záplavového území.

Betonová vila Troja

Na úpatí kopce, v rostlé zástavbě, ohraničené tramvajovou tratí, se dlouhá léta nacházela nezastavěná malá proluka. V pražské Troji – krásné a rozmanité rezidenční čtvrti, která nabízí přehledku domů z různých období, včetně současných oceňovaných realizací rodinných domů.

Poměrně tradiční zadání týkající se počtu a velikosti místností doplňovala jasná a vyhraněná představa o materialitě objektu. Beton nevyplnul z diskuse – tento materiál byl jak v exteriéru, tak v interiéru jednoznačným požadavkem a zásadní prioritou klienta. Otevřela se tak příležitost využít jedinečných vlastností a možností tohoto materiálu z hlediska hmoty, struktury i barevnosti.

Výsledkem ale není „jen“ dům-socha, nýbrž promyšlená funkční objemová kompozice s logickým uspořádáním místností. Hlavní nevýhoda místa, tedy blízkost tramvajové tratí, vylučovala možnost otevřít obytné místnosti směrem na jihovýchod – ke vstupu. To nás přimělo dům z této strany zaclonit, aby byl chráněn před ruchem frekventované tratí. Nejen místnos-

1

ti, ale i obytná část zahrady se díky přetaženým zdem stává dokonalou oázou klidu a soukromí.

Záměr vizuálně oddělit přízemí a patro podtrhují dvě barevnosti i rozdílné struktury betonu. Spodní část, realizovaná pomocí prkenného bednění a pigmentu, je tmavá a plastická, zatímco horní část je světlá a hladká. Přízemí splývá se zahradou, zdi plynule přecházejí v opěrné konstrukce svahu a téměř bílé patro se prolíná s nebem.

Použití pohledového betonu v exteriéru i interiéru si vyžádalo sendvičovou konstrukci, aby byly splněny požadavky na tepelněizolační vlastnosti domu. Betonáž probíhala ve dvou krocích: nejprve byly zhotoveny vnitřní pohledové stěny s nosnou funkcí, které jsme následně zateplili, a přibetonovali tzv. moniérku – tedy tenčí pohledovou vrstvu v exteriéru. Při betonáži bylo nutné pamatovat i na zapuštěné přípojovací spáry pro konstrukce oken.

Díky výborným akumulacím vlastnostem betonu a zastínění prosklených ploch předsazenými konstrukcemi panuje v domě příjemné klima v letních i zimních měsících. Podlahové vytápění je napojeno na tepelné čerpadlo.

Vnitřní prostor je členěn vestavěným nábytkem z březové dýhy, který jednotlivé pokoje odděluje. Světlá dýha harmonizuje s texturou betonu – u obou materiálů činí každá drobná vada a přirozená kresba z každého metru výjimečný originál. [1]

S panem architektem Janem Tesařem jsme si povídali o vile v Troje, o jejím návrhu, ale i zkušenostech z výstavby a také o jeho velmi osobním vztahu k betonu:

Jaká byla vaše hlavní idea při navrhování tohoto domu?

Naším cílem bylo vytvořit dům, který bude nejen funkčním zázemím pro rodinu, ale zároveň přirozenou součástí prostředí, do něhož se zasazuje. Konkrétně v Troji šlo o to, aby se novostavba stala citlivou, ale přitom sebevědomou odpovědí na okolní strukturu – proluku bylo nutné zacetit jasným a čitelným gestem. Hlavní idea proto spočívala ve skloubení každodenní praktičnosti s prostorovou a materiálovou výjimečností.

Proč jste se rozhodli zvolit beton jako dominantní materiál?

Volba betonu nevyplývala z kompromisu, ale z jednoznačného požadavku investora i z naší dlouhodobé fascinace tímto materiálem. Beton je autentický, pravdivý a nemaskuje svou podstatu. Umožňuje pracovat s hmotou jako se sochou, nabízí nekonečné možnosti

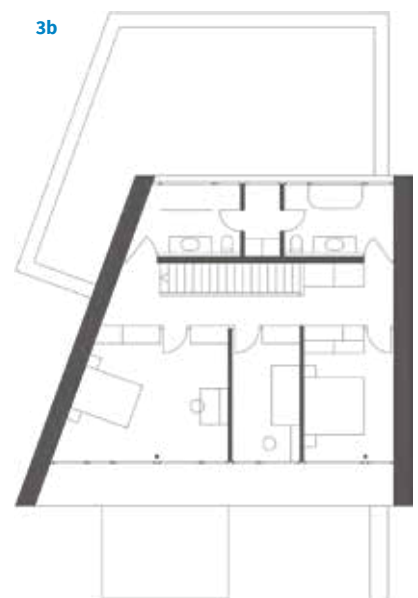

2

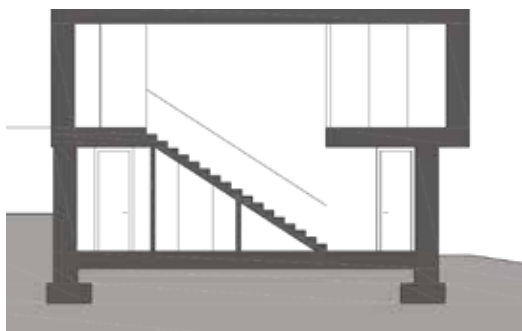
3a

3b

3c

Beton je autentický, pravdivý a nemaskuje svou podstatu. Umožňuje pracovat s hmotou jako se sochou, nabízí nekonečné možnosti, struktur a barevností.

1 Betonová vila Troja má promyšlenou funkční objemovou kompozici s logickým uspořádáním místností 2 Použití pohledového betonu si vyžádalo sendvičovou konstrukci 3 a) Půdorys 1. NP, b) půdorys 2. NP, c) příčný řez

4a

4 Světla březová dýha a vestavný nábytek dávají prostoru měřítko lidského doteku

Stempel Tesar architekti:
„Odpovědnost, služba a pokora jsou základními pilíři našeho myšlení. Nechybí nám odvaha, zvědavost a touha po nových řešeních. Cíl je vždy rozumný a bezchybný výsledek.“

struktur a barevností. Vnímáme jej jako materiál, který dokáže být současně monumentální i intimní.

Které technické výzvy byly při realizaci nejnáročnější?

Nejnáročnější byla samotná betonáž, která probíhala ve dvou krocích. Vnitřní pohledové stěny musely splnit jak nosnou, tak estetickou funkci. Teprve na ně se navrstvila tepelná izolace a z vnější strany tenčí pohledový beton. Tento postup kladl vysoké nároky na přesnost i koordinaci všech profesí.

Jak jste řešili detaily – například spojení betonu s jinými materiály nebo povrchové úpravy?

Každý detail musel být promyšlen předem – od zapuštěných spár pro okna až po návaznosti na vestavný nábytek. Beton jsme ponechali v co nejpřirozenější podobě, jen s pigmentem a strukturou prkenného bednění. V interiéru jej doplňuje březová dýha, jejíž kresba materiálově harmonizuje s betonem, aniž by jej potlačovala.

Jaké podle vás beton nabízí možnosti, které jiné materiály nemají?

Beton umožňuje pracovat s objemem beze švů, bez viditelného spoje. Je tvárný ve fázi lití a přitom nesmírně trvanlivý v hotové podobě. Nabízí možnost propojit architekturu, konstrukci a estetiku do jediného celku.

Beton bývá vnímán jako „chladný“ – jak se vám podařilo do něj vnést určitou jemnost a teplo?

Vnesli jsme do něj jemnost pomocí světla, dřeva a proporcí. Světla březová dýha a vestavný nábytek dávají prostoru měřítko lidského doteku. Betonová hmota se tak nestává nehostinnou, ale naopak vytváří klid-

4b

ný rámec, v němž vynikne intimní atmosféra interiéru.

Jakou roli hraje práce se světlem v kombinaci s betonovou hmotou?

Světlo je v tomto domě rovnocenným materiálem. Proměňuje betonovou plochu během dne, zdůrazňuje jeho strukturu a oživuje prostor. Díky přesahům konstrukcí jsme mohli regulovat míru zastínění, a tím i mikroklima interiéru.

Vnímáte beton jako ekologický materiál vzhledem k jeho dlouhé životnosti a akumulačním schopnostem?

Ano, přestože výroba betonu má svá environmentální úskalí, jeho dlouhá životnost a schopnost akumulovat teplo přináší nemalé benefity. Dům si díky tomu udržuje stabilní klima a spotřebovává méně energie na vytápění i chlazení.

Uvažovali jste při návrhu o budoucí adaptabilitě nebo recyklaci konstrukce?

Při navrhování jsme kladli důraz na dlouhodobou funkčnost. Dispozice umožňuje jistou míru variability, a přestože beton není nejjednodušší materiál k recyklaci, jeho životnost je natolik vysoká, že adaptabilita domu bude spočívat především v jeho využití a vybavení.

Jak probíhala spolupráce s investorem – museli jste ho o volbě betonu přesvědčovat?

Naopak, investor byl hlavním iniciátorem volby betonu. Jeho požadavek nám otevřel prostor k tomu, abychom využili plný potenciál tohoto materiálu. Šlo tedy spíše o společné hledání formy, jak beton uplatnit v exteriéru i interiéru co nejpřirozeněji.

Jak reagovali dodavatelé na vaše nároky při realizaci?

Reakce byla smíšená – pohledový beton klade vysoké nároky na kvalitu provedení a neodpouští chyby. Někteří dodavatelé byli zpočátku zdrženliví, ale nakonec se podařilo vytvořit sehraný tým, který dokázal technologii zvládnout.

Máte pocit, že se v Česku mění vnímání betonu mezi stavebníky a veřejností?

Určitě ano. Beton už není jen synonymem pro panelákovou šed. Stále více lidí vnímá jeho estetický a konstrukční potenciál, oceňuje jeho pravdivost a schopnost tvořit výraznou architekturu.

Kde hledáte inspiraci pro své betonové projekty?

Inspirace přichází ze samotného materiálu, z jeho fyzikálních vlastností a historie. Ale také z prostředí, do něhož dům zasazujeme – každé místo si žádá jiný přístup, jinou míru otevřenosti a intimity.

Myslíte, že beton se bude v individuálním bydlení objevovat častěji?

Věříme, že ano. S rostoucí poptávkou po autentických a udržitelných materiálech se beton stává logickou volbou. Nabízí trvanlivost, variabilitu i estetiku, která ob stojí v čase.

Jaký je váš osobní vztah k betonu – je pro vás spíše technickým nástrojem, nebo charakterním materiálem s vlastní estetikou?

Z betonu si dokončuji vlastní dům (smích).

Vila Sidonius

Vilová čtvrť v malebném městě u Berounky je přehlídkou jedinečných rodinných domů, které se už při příjezdu od Prahy vyjímají na severním a západním úpatí kopce Babka. Čtvrť vznikala již na začátku 20. století, a tak zde můžeme najít secesní i prvorepublikové vily. Po roce 1989 se místo opět stalo vyhledávanou adresou pro výstavbu reprezentativních rezidenčních staveb, a to i v této čtvrti. Lokalita si tak vytvořila silný charakter, který nedefinuje přímo architektonický styl, ale velkorysost a měřítko staveb. Ty se na svých prudkých parcelách vyjímají nad zařezanou cestou do svahu, lemovanou opěrnými zdmi zahrad. Stejná měla být i vila Sidonius.

Prudký pozemek vily je na severní, stinné straně terénní vlny. Patří mezi nejprudší a nejvýše položené. To mu přináší řadu výhod, stejně tak i nevýhod či výzev do zadání. Nejkrásnější výhledy na údolí Berounky, lemované kopci Českého krasu a siluetou hlavního města Prahy v pozadí, jsou bezesporu největším klenotem. Proto bylo snahou poskytnout tento výhled ve všech obytných místnostech z toho nejlepšího úhlu. Severní svah trpí nedostatkem slunce, které většinu dne dopadá jen na nejvyšší část pozemku. Ta byla ale po strmém svahu velmi

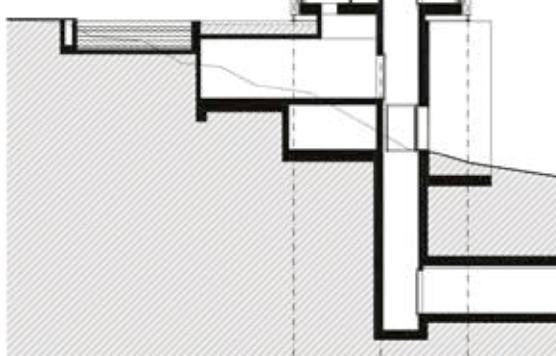

5

6a

6b

Stavební a technologický experiment vily Sidonius připomíná ocelovou lávku, jež nad příkrým svahem v pootočené pozici směřuje k nejlepším severním výhledům a k jižnímu slunci.

5 Vila Sidonius je statický, stavební i technologický experiment 6 a) Půdorys obytného podlaží, b) příčný řez

7

7 Vnější nosná část montované ocelové konstrukce, složená z profilů HEB 300, překlenuje osmnáctimetrový rozestup monolitických železobetonových pilířů 8 Schodiště

8

těžko přístupná. Otázkou tedy bylo, jak dům postavit co nejvýše a současně jej pohodlně zpřístupnit.

Koncept vyšel z principu visutých domů. Eliminuje tak nevýhody, využívá výzev a maximalizuje hodnoty pozemku. Zvítězila forma mostní konstrukce na pilířích. Dům tedy připomíná ocelovou lávku, jež na příkrém svahu spočívá v pootočené pozici směrem k nejlepším severním výhledům a jižnímu slunci.

Vnější nosná část montované ocelové konstrukce složená z profilů HEB 300 překlenuje osmnáctimetrový rozestup monolitických železobetonových pilířů. Vnitřní konstrukční výplň tvoří převážně profily IPE 160 a slouží jako nosný rastr okenních výplní, střešní a podlahové konstrukce.

Dům je statický, stavební i technologický experiment. Nebyl prostor ani chuť řešit stavbu tradičními postupy, ale hledaly se cesty, které posunou myšlení a prověří nejnovější technologické výrobky a zařízení na trhu. Počínaje okny od švýcarské společnosti Air-lux s patentovaným těsněním přes kompresory až po chlazení a topení napojené na tepelná čerpadla s vrty, aby bylo v domě s nižší akumulací schop-

ností zajištěno celoročně příjemné vnitřní klima.

Do domu se vstupuje podzemním tunelem kolem garáže s fitness a ateliérem. Tunnel ústí u paty jednoho z pilířů u výtahu, který obyvatele vyveze až na obytnou úroveň, přičemž mine mezizastávku do technické místnosti. Srdcem domu je komfortní obývací pokoj s jídelnou a kuchyní, které plynule navazují na jižní terasu. Ta propojuje interiér s rostlým terénem a slunným prostorem horní zahrady s bazénem. Dvě vykonzolované části mostu skrývají dva různé světy – na jedné straně dětské pokoje, na straně druhé master bedroom s koupelnou a výhledy.

Úzká spolupráce s krajinářským architektem Vladimírem Sittou přinesla návrh břidlicového svahu s březovým hájem, který je neotřelým řešením v harmonii s architektonickým konceptem domu.

Dům je esencí jedinečného tvůrčího procesu, na kterém se podílel kromě architektů početný tým specialistů z projekce i výroby jednotlivých dílů stavby. Výjimečné postavení zaujímá i majitel domu, který svým zapojením do celého procesu přípravy i výstavby významně ovlivnil celkový výsledek. [2]

Zdroje:

- [1] *Betonová vila Troja. Autorská zpráva.* Stempel Tesař architekti s.r.o., 2025.
- [2] *Vila Sidonius. Autorská zpráva.* Stempel Tesař architekti s.r.o., 2024.
- [3] *Rodinný dům, Černošice II. Autorská zpráva.* Stempel Tesař architekti s.r.o., 2023.

Stempel Tesař architekti

prof. Ing. arch. Ján Stempel (1959)

doc. Ing. arch. Jan Jakub Tesař, Ph.D. (1981)

Ján Stempel, absolvent Fakulty architektury Technické univerzity v Budapešti, začal svoji praxi v dnes již legendárním ateliéru SIAL. Vítězný soutěžní návrh a následná realizace československého pavilonu Expo v Seville ve Španělsku se stává podnětem k vzniku kanceláře A.D.N.S. V roce 2004 ukončuje Ján Stempel dlouholeté partnerství ve firmě a v praxi pokračuje samostatně. Od roku 2006 působí jako vedoucí ateliéru na Fakultě architektury ČVUT v Praze. V roce 2008 zakládá studio Stempel Tesař architekti společně s Janem Jakubem Tesařem, který studoval na prestižní univerzitě v Delftu v Nizozemí a Fakultě architektury ČVUT v Praze. Během pobytu v Nizozemí pracoval v renomované kanceláři Jeanne Dekkers architektur.

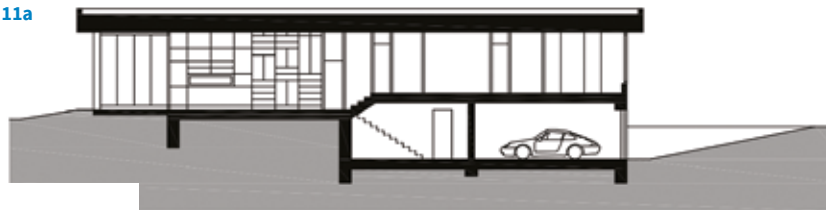
9

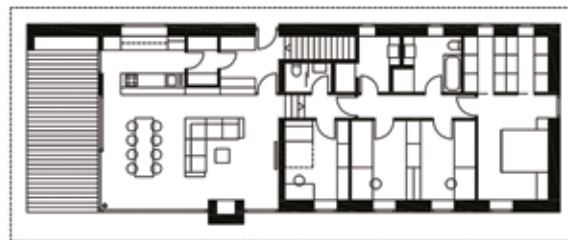
10

Přízemní rodinný dům navržen do okrajové části města, nedaleko Berounky, na území ohrožené záplavami.

11a

11b

Rodinný dům, Černošice II

Přízemní rodinný dům je situován v okrajové části Černošic, nedaleko Berounky, na území ohroženém záplavami. Úroveň obytných místností se nachází nad hladinou stoleté vody, jejich napojení na pozemek zajišťuje terénní násyp. Severovýchodní polovina domu je dvoupodlažní, suterén s garáží dělí přízemí na dvě úrovně. Společenský prostor s kuchyní a jídelnou, který se celoprosklenými stěnami otevírá na jihovýchod a jihozápad, má nadstandardní výšku, čtyři schodišťové stupně vedou do soukromé části s ložnicemi a zázemím.

Hlavní prvek domu tvoří vegetační železobetonová střecha s masivní atikou, jejíž výrazný přesah chrání terasu před deštěm a sluncem. Vnější stěny jsou zvýrazněné strukturovanou omítkou zemité barvy, již doplňují antracitové okenní rámy z hliníku. Interiéru dominuje masivní dřevěná podlaha a bíle lakovaný vestavěný nábytek. [3]

Závěr

Beton v současné architektuře rodinných domů potvrzuje svou univerzálnost. Díky technickým možnostem, konstrukční přesnosti i schopnosti estetického vyjádření představuje materiál, který má před sebou budoucnost. Projekty ateliéru Stempel Tesar architekti ukazují, že kombinace odvahy, zkušeností a respektu k materiálu vede k výsledkům, které obstojí nejen technicky, ale i architektonicky. V rukách zkušeného architekta a poctivého stavitele se beton stává prostředkem pro vznik domů, které dokáží překvapit pohodlím i estetikou. Beton se tak může stát nejen základem stavby, ale i klíčem k jejímu jedinečnému charakteru.

9 Hlavní prvek domu tvoří vegetační železobetonová střecha s masivní atikou, jejíž výrazný přesah chrání terasu před deštěm a sluncem
10 Společenský prostor s kuchyní a jídelnou se celoprosklenými stěnami otevírá na jihovýchod a jihozápad 11 a) Podélný řez, b) půdorys 1. NP

Redakce děkuje Vendule Tůmové z agentury Linka za spolupráci při přípravě podkladů.

Fotografie: Filip Šlapal

Připravila: Lucie Šimečková, redakce